

DE PUBLIEKE OPINIE EN HET EUROPA VAN DE DEFENSIE:

Resultaten van een Europese opiniepeiling

In het lange proces van de uitbouw van een gemeenschappelijk veiligheids- en defensiebeleid vertegenwoordigt de publieke opinie een variabele van de eerste orde. Zonder haar steun zal er immers waarschijnlijk moeilijk vooruitgang van betekenis kunnen worden geboekt. Het is dus van essentieel belang daarover de mening van de Europeanen te kennen. In hoeverre sluiten ze zich aan bij de doelstelling van een grotere integratie op dat vlak? Om die vraag te kunnen beantwoorden en met het oog op het komende Belgische voorzitterschap van de Europese Unie, heeft de Belgische minister van Landsverdediging, André Flahaut, besloten een omvangrijke vergelijkende enquête te houden in de vijftien landen van de Europese Unie. Daartoe werden, met de goedkeuring van de Europese Commissie, acht vragen over dat thema in de Eurobarometer 54.1 van de herfst 2000¹ opgenomen. De meeste van die vragen omvatten verschillende items.

De belangrijkste resultaten van deze eerste enquête, die nooit eerder gevoerd werd bij representatieve steekproeven van alle vijftien landen van de Europese Unie over het thema van het gemeenschappelijk veiligheids- en defensiebeleid zijn als volgt:

1. **De drie zaken die de Europeanen het meest vrezen** zijn niet-militaire risico's, namelijk de georganiseerde misdaad (77 %), een ongeval in een kerncentrale (75 %) en het terrorisme (74 %). Daarentegen zijn de drie risico's, die het minst vaak (maar toch door meer dan vier respondenten op tien) worden genoemd, een nucleair conflict in Europa (44 %), een conventionele oorlog in Europa (45 %) en een wereldoorlog (45 %).
2. **Wat de opdrachten van het leger in het algemeen betreft**, blijft de verdediging van het land de opdracht die de Europeanen het vaakst vermelden (94 %). Maar onmiddellijk daarna volgt, met 91 % vermeldingen, een niet-militaire rol, namelijk de hulp aan de natie in geval van een ramp (natuur-, ecologische of nucleaire ramp). Acht Europeanen op tien vermelden de opdracht die de voorbije jaren kwantitatief

¹ De Eurobarometer-opiniepeilingen worden sedert 1973 2 à 5 maal per jaar georganiseerd op vraag van de Europese Commissie, Directoraat-generaal Onderwijs en Cultuur, Centrum voor de burger-Analyse van de publieke opinie. Ze bestaan uit een identiek geheel van vragen die in ieder land van de Europese Unie voorgelegd worden aan representatieve steekproeven van de bevolking van minimum vijftien jaar oud. In totaal werden 15.900 personen ondervraagd, d.w.z. ongeveer 1.000 personen per land, behalve in Luxemburg (600), in Duitsland (2.000: 1.000 in het Westen en 1.000 in het Oosten) en in het Verenigd Koninkrijk (1.300: 1.000 in Groot-Brittannië en 300 in Noord-Ierland). Fase

onbetwistbaar de belangrijkste is geworden en die ook typisch is voor de postmoderne legers, namelijk het handhaven of herstellen van de vrede. Zeven Europeanen op tien zijn van oordeel dat de verdediging van waarden zoals de vrijheid en de democratie eveneens een taak is van het leger.

3. **Van zestien instellingen waarover de respondenten zich dienden uit te spreken, geniet het leger het meeste vertrouwen.** Meer dan zeven Europeanen op tien (71 %) zeggen immers eerder vertrouwen te hebben in het leger. Onderaan de lijst staan de politieke partijen (18 %), de grote ondernemingen (35 %) en de geschreven pers (38 %). De graad van vertrouwen in het leger is het laagst in Spanje (65 %) en het hoogst in Finland (91 %). Behalve Spanje, hebben vier andere landen een graad van vertrouwen in het leger die lager ligt dan het Europese gemiddelde, namelijk Denemarken (66 %), Italië (67 %), België (67 %) en Frankrijk (68 %).
4. **Meer dan vier Europeanen op tien (43 %) zijn van mening dat de beslissingen betreffende het Europese defensiebeleid door de Europese Unie horen te worden getroffen.** Slechts 17 % denken dat dit dient te worden overgelaten aan de NAVO en 24 % aan de nationale regeringen.

In 1989, m.a.w. op het einde van de Koude Oorlog, doch op een ogenblik toen de USSR nog bestond, had het *U.S. Information Agency* een soortgelijke vraag gesteld (maar in andere bewoordingen) in het kader van Eurobarometer 32. Zelfs als iedere strikte vergelijking nogal delicaat blijkt te zijn, is het toch interessant op te merken dat het verschil tussen de Europese Unie en de NAVO groter is geworden, ten voordele van de EU.

De Italianen maken veruit de grootste groep uit (63 %) die vindt dat de beslissingen in verband met het Europese defensiebeleid door de Europese Unie dienen te worden genomen. Daarna volgen de Fransen (56 %) en de Luxemburgers (53 %). België, eveneens een van de zes landen die aan de wieg stonden van de Europese Gemeenschap, komt op dat vlak ook boven het Europese gemiddelde uit (49 %). De twee andere medeoprichters, Nederland en Duitsland, daarentegen reageren verdeelder: respectievelijk 40 % en 38 % van hun burgers kiezen voor de Europese Unie. Ierland en het Verenigd Koninkrijk, twee eilanden, zijn de enige landen, waar een meerderheid van de respondenten hun eigen nationale regering op de eerste plaats

54.1 van de Eurobarometer werd van 14 november tot 19 december 2000 uitgevoerd door de *European Opinion Research Group*, een consortium van marktonderzoeksbureaus, bestaande uit INRA (EUROPA) en GfK Worldwide.

laten komen met respectievelijk 36 % et 31 % van de antwoorden. Samen met Denemarken behoren ze eveneens tot de minst pro-Europese landen. De Finnen en Oostenrijkers (twee "niet-gebonden" landen tijdens de Koude Oorlog) aarzelen tussen hun eigen regering (respectievelijk 42 % en 36 %) en de Europese Unie (41 % en 36 %). Denemarken is het enige land, waar de NAVO duidelijk op de eerste plaats komt (40 % tegen 27 % voor de Europese Unie en 27 % voor hun nationale regering).

5. **In geval van een militair interventie is bijna één Europeaan op twee (47 %) van oordeel dat het aan de regeringen is van de landen, die bereid zijn troepen te sturen, om de beslissingen te nemen.** De "maximalistische" optie, d.w.z een stemming bij meerderheid, waarbij elke lidstaat verplicht is om troepen te sturen, komt op de laatste plaats met slechts 7 %. Anders gezegd, er bestaat nog een aanzienlijke kloof tussen de vage wens naar een Europese defensie en de praktische toepassing van een dergelijk beleid. Met uitzondering van Italië, waar de meningen tamelijk gelijk verdeeld zijn tussen de nationale optie en de niet-bindende stemming bij meerderheid, haalt de nationale optie ruimschoots de bovenhand in alle landen van de Europese Unie. In slechts drie landen, die allemaal tot de kern van de oprichters van de Unie behoren, namelijk Italië (13 %), België en Frankrijk (allebei 12 %), scoort de radicaalste optie meer dan 10 %. Het aantal personen dat onbeslist is, ligt eveneens tamelijk tot zeer hoog, aangezien het varieert van minimum 4 % in Griekenland (het enige land waar het aantal kleiner is dan 10 %) tot een maximum van 23 % in Italië. Dit weerspiegelt ongetwijfeld de complexiteit en de ondoorzichtigheid van de Europese besluitvormingsprocessen voor heel wat burgers.
6. **Meer dan zeven Europeanen op tien (73 %) denken dat de beslissing die getroffen werd op de Europese Raad van Helsinki, waarmee de standpunten van Keulen werden bevestigd, namelijk de oprichting tegen 2003 van een snelle interventiemacht van 60.000 man, een heel goede zaak (23 %) of een tamelijk goede zaak (50 %) is.** 16 % spreken zich niet uit. Anders gezegd, slechts een zeer kleine minderheid van de respondenten (14 %) zijn het niet eens met dat initiatief. In alle landen van de Unie zijn meer dan de helft van de respondenten van oordeel dat de oprichting van die snelle interventiemacht een heel goede of tamelijk goede zaak is. In drie landen, die medeoprichters zijn van het Europa van de Zes, namelijk België, Italië en Frankrijk, draagt dat initiatief zelfs de goedkeuring weg van meer dan 80 %. Er dient echter te worden opgemerkt dat het percentage van de personen die daarover

geen mening hebben niet alleen gemiddeld vrij hoog is (16 % voor de hele EU), maar dat het ook vrij sterk uiteenloopt van land tot land: het varieert immers van een minimum van 6 % in Denemarken tot een maximum van 34 % in Ierland.

- 7. Op de vraag welk type Europees leger wenselijk zou zijn in het kader van een gemeenschappelijk veiligheids- en defensiebeleid, geven bijna vier Europeanen op tien (37 %) de voorkeur aan een permanente Europese snelle interventiemacht, naast de nationale legers.** Het voorstel dat het meest overeenstemt met de oplossing, die op de Europese Raad van Helsinki werd goedgekeurd, namelijk "een Europese snelle interventiemacht die enkel zou worden samengesteld indien dat nodig is" vindt genade bij 18 % van de respondenten. Bijna twee respondenten op tien (19 %) zijn voorstander van de oprichting van een echt geïntegreerd Europees leger dat de nationale legers zou vervangen. Aan het andere uiteinde van de schaal zijn er slechts 12 % Europeanen die helemaal geen Europees leger wensen, in welke vorm dan ook, en die vasthouden aan louter nationale legers.

Met andere woorden, meer dan zeven Europeanen op tien (74 %) beseffen dat de tijd van de louter nationale legers in Europa voorbij is en dat een dergelijke oplossing niet meer beantwoordt aan de uitdagingen waarvoor de Europese Unie zich geplaatst ziet en zich in de toekomst in toenemende mate geplaatst zal zien. Ze wensen dan ook dat er, in een of andere vorm, een Europese supranationale troepenmacht op de been wordt gebracht. Het is opmerkelijk vast te stellen dat de optie van een permanente Europese snelle interventiemacht, naast de nationale legers, in de vijftien landen van de Europese Unie, weliswaar soms nipt, de meeste stemmen krijgt. Bij de grootste voorstanders van de oprichting van een Europees leger, in een of andere vorm, treffen we opnieuw vijf van de zes oprichters van de Unie aan. Meer dan acht Belgen, Italianen, Nederlanders op tien (81 % in de drie gevallen), de Fransen (80 %) en 79 % van de Luxemburgers zouden inderdaad een dergelijke evolutie willen zien.

- 8. Wat ten slotte de taken van een Europees leger betreft, zijn meer dan zeven Europeanen op tien (71 %) van mening dat het moet dienen om het grondgebied van de Europese Unie, met inbegrip van hun land, te verdedigen.** Met andere woorden, de rol die de meeste stemmen krijgt is een uitbreiding, op het niveau van de Unie, van de traditionele rol van de Krijgsmachten, namelijk de verdediging van de natie. Op de tweede plaats, met 63 % vermeldingen, komt het vrijwaren van de vrede

in de EU, gevolgd door de hulp bij natuur-, ecologische of nucleaire rampen in Europa (58 %).

De zogenaamde opdrachten van Petersberg (humanitaire opdrachten, evacuatieopdrachten, opdrachten in verband met de handhaving en het herstel van de vrede) worden allesbehalve enthousiast ondersteund door de Europese burgers. Zij worden immers allemaal door minder dan één Europeaan op twee vermeld. Met andere woorden, de regeringen van de Unie hebben nog een lange weg af te leggen om hun burgers ervan te overtuigen hoe belangrijk die nieuwe opdrachten voor de Unie zijn en op die manier de legitimiteit ervan te vergroten. De respondenten maken een vrij duidelijk onderscheid (het dubbele percentage) tussen de deelneming aan vredeshandhavingsoopdrachten buiten de Unie, zonder dat er een akkoord van de UNO nodig is, enerzijds (15 %) en die opdrachten beslist door de UNO (blauwhelmen) anderzijds (34 %).

Wat de drie zogenaamde opdrachten van Petersberg betreft, waarvan de Europeanen het vaakst zeggen dat ze tot de taken van een Europees leger dienen te behoren, namelijk het uitvoeren van humanitaire opdrachten, het ingrijpen bij conflicten aan de grenzen van de Unie en het repatriëren van de Europeanen die zich in conflictgebieden bevinden, stelt men vast dat de meningen vrij sterk uiteenlopen tussen de landen. De legitimiteit van die opdrachten is bijvoorbeeld merkkelijk groter in de zes landen die de Unie hebben opgericht: procentueel liggen de vermeldingen er inderdaad systematisch boven het Europese gemiddelde, met uitzondering van Duitsland wat betreft de interventies bij conflicten aan de grenzen van de EU, een onderwerp dat nog zeer gevoelig ligt in dat land.

Een meer uitgewerkte analyse van de resultaten zal worden gepubliceerd in de verslagen van het symposium. Het geheel van de resultaten van de enquête zal eveneens op het volgende internetadres te vinden zijn: <http://europa.eu.int/comm/dg10/epo/eb/surveys.html>

Voor meer informatie, contacteer:

Philippe Manigart

Koninklijke Militaire School

Leerstoel Sociale wetenschappen

Tel : +32/2/737.66 10

Fax : +32/2/737.65 12

E-mail: Philippe.Manigart@ssoc.rma.ac.be